

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף לז.

תא שמע: יוצאין במצה הינא ובמצה העשויה באילפס... מאי מצה הינא? - אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה.

Come and hear a difficulty from a *baraita*: One can **fulfill** the obligation to eat *matza* **with half-baked matza and pot-boiled matza**. Apparently, dough baked in a pot is classified as bread... The Gemara asks: **What is half-baked matza?** **Rav Yehuda said** that **Shmuel said**: This refers to **any matza that** is sufficiently baked so that **when** it is **broken no strands** of dough **emerge from its sides**.

2. משנה ברורה סימן תס"ק יג

אין חוטין נמשכים - ואפילו אם היא נפרכת כשמטלטלין אותה יוצאין בה. כתב הח"י דאם יש לספק אי חוטין נמשכין ממנה **ותוחב אצבע תוך המצה ואינו נדבק בה עיסה יש להתירה** דזהו סימן שאין חוטין נמשכין ממנה. וכ"ז אם המצה חמה אבל אם נצטננה אפשר דאין ראה מזה [א"ר]:

3. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ז.

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: **הפת שעיפשה**, כיון שרבתה מצה - מותרת, היכי דמי... דלא ידעינן בה אי חמץ הוא אי מצה הוא... כי רבתה מצה מאי הוי? - אמר רבה: לא תימא שרבתה מצה, אלא אימא: שרבו ימי מצה עליוה...

Rabba bar Rav Huna said that **Rav said**: With regard to a vessel that contains several loaves in which there was **bread that became moldy**, and it is not evident whether it is leaven or *matza*, **once there was more matza** than leaven in the vessel, it is **permitted**. The Gemara first analyzes the case itself: **What are the circumstances?** ... Rav must be speaking of a case **where we do not know whether it is leavened bread or whether it is matza... if there was more matza** in the vessel, **what of it?** Even in that case, the very fact that it is moldy proves that it is leaven. **Rabba said: Do not say there was more matza** than leaven in the vessel; **rather, say that several days of eating matza have passed over** the vessel. In other words, several days of the Festival, during which *matza* is consumed, have passed. Therefore, it is more likely that the moldy loaf is *matza*.

4. ספר כלבו סימן מח

וכתב הראב"ד ז"ל בדרשה שראוי לעשות מצות של מצוה ריקין וקטנים לא עבים וגדולים שאין זה **לחם עוני**.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תס

סעיף ד - אין עושין סריקין המצוירין דהיינו לצייר בפת כמין חיה ועוף; אבל כל מה שעושים אותו במסרק כדי שלא יתפח, וכן מה שמנקבין המצות, מותר, ומ"מ טוב למהר לעשותן שלא להשהות בהם. הגה: **יש לעשות המצות ריקין, ולא פת עבה כשאר לחם, כי אין הרקיקין ממהרין להחמיץ**.

סעיף ה - אין עושין בפסח פת עבה טפח.

6. באר היטב, סימן תס, ס"ק ח

המנהג לעשותן כעבי **אצבע**, בית הלל י"ד סימן צז.

7. משנה ברורה סימן תס ס"ק טז

ריקין - היינו אף דמבואר בס"ה **דפחות מטפח מותר לעשות מ"מ נכון יותר לכתחלה לעשות ריקין דקין**:

8. משנה ברורה סימן תנח ס"ק ד

שש שעות - הנה הח"י מצדד כהב"ח דאחר שש ומחצה דוקא אמנם במ"א ובא"ר מצדד כהשו"ע דאחר שש וכן פסק בבית מאיר וכ"מ בביאור הגר"א. ודע **דמצד הדין מותר לאפות מצה בפסח** אך המדקדקים נוהגים לאפות הכל קודם פסח שאם יתערב משהו חמץ בתוכם יתבטל משא"כ בפסח איסורו במשהו. ופשוט דכשנאפה קודם פסח אפילו היה בו משהו חמץ בהקמח כבר נתערב ונתבטל ומותר אח"כ לבשל המצות בפסח דאין חימוץ אחר אפיה **ויש אנשי מעשה שמחמירין על עצמן ואין שורין ואין מבשלין מצות בפסח** מחשש שמא נשאר מעט קמח בתוך המצות **מבפנים שלא נילוש יפה** וע"י השריה יתחמץ. ועיין בשע"ת סימן ת"ס דמצד הדין אין לחוש לזה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן **ובפרט בימינו שנוהגין לעשות ריקין דקים**. ומ"מ מי שנוהג בחומרא זו אין מזניחין אותו וע"ש שהאריך בזה...

9. תשובות והנהגות, חלק ה, סימן קלא

ד. דע שבזמן הגמרא והראשונים אפו מצות עבות (כעין פיתה) ולא חששו לחימוץ, ומפי הגאון מבריסק הגרי"ז ס"ז צ"ל שמעתי, שהראשונים הכירו **סימני חמץ במצה**, ולכן אפו גם כה"ג, אבל לדידן **צריך להמנע**, שמצוי יותר במצות עבות, שאין נאפות מיד, ומתחמץ קודם שתיאפה. ועוד נראה שבזמננו נהגו לאפות בפסח עצמו יום יום כדי שיהא חם וטעים, וידעו ליזהר איזה חום צריך בתנור שיתפוס ויאפה מיד הכל ביחד, אבל לדידן **שאינו בקיאים**, הכשרות המהודרת היא כשהמצה **דקה מאד** ובלילתה עבה, שבזה נאפה מיד כולו יחד וחשש חימוץ רחוק מאד, ועכ"פ מנוי וגמור אצלינו שאנו **לא נכשיר מצות עבות**, והקב"ה יציל אותנו מכל מכשול.

10. שו"ת הרב יעקב אריאל באתר מכון התורה והארץ

ש: מה דעת הרב ביחס לאכילת מצות רכות בפסח לאשכנזים (האמור הוא ביחס למצות בהשגחה טובה)? האם יש הבחנה בין הציבור בכללו לבין מי שקשה לו לאכול את המצות הקשות? ת: **רק מי שיש לו מסורת מסודרת מאבות אבותיו** מפי ת"ח מובהקים יכול לסמוך על כך מי שאין לו מסורת כזו חושש מחימוץ ולא יאכל אותן.

ש: האם יש בעיה לאשכנזים במצות יד רכות (כמו פיתה) אם כן מה רמת הבעיה? (אכילת כל הזיתים ממצות מכונה פוגמות לי בענג החג **(אין מקום לקניידלעך)** ומצות רכות פותרות את הבעיה). ת: הבעיה במצות אלה **אינה רק לאשכנזים אלא לכל אדם מישראל**. האם הם נאפו כהלכה ואין הם חשש חמץ? **רק מי שי לו מסורת מסודרת** מפי תלמידי חכמים מובהקים כיצד לאפות

מצות כאלו יכול לסמוך על כך. לכל היתר יש חשש חמור של חמץ בפסח. הגזמת בטענת עונג יו"ט. מצותינו **פריכות וטעימות** ויותר פשוט להתיר את בישולן (חוץ ממצות המצוה בליל הסדר) מאשר להיכנס לחשש כרת.

11. שו"ת הרב יעקב אריאל באתר Yeshiva.org.il

ש: האם יש איסור לאשכנזי לאכול מצות רכות בפסח? ואם נאמר שנהגו לא לאכול, אבל יותר פשוט לאכול 2 זיתים ממצה רכה בתוך שיעור של 2-4 דקות, ובזה ודאי יוצאים יד"ח מצוה דאו' של אכילת מצה, מאשר במצות הקשות? ת: במצות רכות יש בעיה שמא לא נאפו כראוי **ויש חשש לחמץ**. רק אלו הנוהגים לאוכלן ושנאפו בהשגחה תורנית טובה ללא חששות רשאים לאוכלן. יתר העדות לא נהגו לאוכלן ולכן אין להן רשות לאוכלן בפסח.

ש: שלום הרב. ראיתי שהרב ענה שבמצות רכות יש חשש חמץ ולכן אין לאשכנזים לאכלם בפסח. אשמח אם הרב יכול לענות על שאלות המשך. 1) מאפיה שאופה מצות גם מצות רכות וגם מצות קשות בזמנים שונים ומנקים את הכלים בין אפיה לאפיה, אך לא מנקה את התנור. האם אשכנזי יכול לקנות לכתחילה מצות קשות ממאפיה זו? 2) אם כבר קנה מצות קשות מהם, האם מותר לאכלם או שצריך לקנות חדשות ממאפיה שאופה רק קשות? מה הדין **בהפסד מרובה?** 3) האם צריך למכור אותם לגוי? 4) האם מותר לאשכנזי לאכול בכלים של ספרדים שאוכלים מצות רכות שידוע שהם מכניסים אותם לכלי ראשון שהיד סולדת בו? האם הדין שווה בין חברים למשפחה? 5) האם מותר לאכול מהמצות הקשות האלו (שלא נמכרו) אחרי פסח או שיש להם דין חמץ שעבר עליו הפסח? 6) האם מותר לאשכנזי לאכול לכתחילה אחרי פסח מצות רכות? 7) האם במצב בו אין לחם לשבת יש רק מצות רכות (שעבר עליהם הפסח) מותר לאכלם? ת: מי שאין לו מסורת **מתיחס למצות אלו כאל חשש חמץ לכל דבר ועניין**.

12. הליכות שלמה, הלכות פסח, פרק ט'

מא. מצות שלנו, הואיל **ועשווי ריקים דקים וקשים**⁹ וקשה לאכול מהן כשני זיתים בכדי אכילת פרס, נכון לנהוג לאכלם בזה אחר זה ולא בבת אחת...

[שם, דבר הלכה פ - וכמבואר בשו"ע הרב סי' ת"ס ס"י ומ"ב שם סקט"ז על דברי הרמ"א שם ס"ד, דאף שמותר מן הדין לעשותן עבות אם הן פחותין מטפח, מ"מ **למעשה יש לעשותן ריקין דקין** עיי"ש. והמנהג בין האשכנזים לעשותה דקה ככל האפשר, **ואין לאשכנזי להקל לאכול ממצה העבה יותר מהרגיל**. ומי שקשה לו אכילת מצה כזו בכא"פ יוכל להטביל המצה לרגע קטן במים ולהוציאנה מיד, להקל בכך את האכילה ולמהרה, דבזה כתב המ"ב סי' תס"א סקי"ז (ובשעה"צ סקל"ב) דשרי לכתחלה אפילו לבריא, ולא חשיב בכך כמצה שרויה דשריא לבריא רק בדיעבד.

13. טור אורח חיים הלכות פסח סימן תעה

ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וכתב ונוהגין באשכנז וצרפת לעשותן **מעשרון** זכר ללחמי תודה שהיוצא מבית האסורים מביא תודה ותודה היה בה ג' מינין של מצה חלות ריקין ורבוכה וכל מין היה בה ג' עשרונים ושליש מכל מין היו עושין י' חלות הרי שהגיע לכל ג' חלות עשרון א' ועל כן עושין שלשתן מעשרון

14. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעה סעיף ז

הגה: ונהגו לעשות **שלוש** מצות של סדר **מעשרון**, זכר ללחמי תודה...

15. חק יעקב סימן תעה ס"ק כו

... וכתב עוד מהר"י ווייל [סימן קצג] דמצה שניה יעשה יותר גדולה מאחרות, **לפי שכל אחד ואחד צריך לאכול ממנה שני חתיכות**, אחד בשעת המוציא ואחד לאפיקומן, עכ"ל.

16. שו"ת מנחת אשר, חלק ג', סימן מד

הנה מבואר בטור (סי' תע"ה) שנוהגין באשכנז ובצרפת לעשות שלשת המצות של הסדר **מעשרון**, וכך הביא הרמ"א (שם בסעיף ז') ועשרון הוא שיעור של **כקילו ושש מאות גרם**, הרי ששלשת המצות של אז היו **במקשל כשלשים של זמנינו**, והרי ברור כשמש שא"א שקוטר המצות ההן היו פי עשר ממצות דידן וע"כ שהיו מצותיהם **עבים משלנו בהרבה**, ובמשנ"ב (שם ס"ק מ"ו) הביא שהבית מאיר פקפק בזה ושהיום נשתקע מנהג זה עיי"ש.

והנה לפי חשבון זה יוצא שהמצות גדולות ועבות מאד **ובהכרח שהיו רכות** דאם היו קשות א"א לאוכלן וללעוס אותן, וע"ע בחק יעקב (שם ס"ק כו) מהר"ו דהמצה האמצעית יעשה גדולה כדי שיוכל לחלק ממנה לכל בני הבית שני זיתים אחד למצה ואחד לאפיקומן וע"כ יעשה עבה ורכה, וגם במנהגי החת"ס (פ"י אות י"ז) כתוב שחילק מהמצה הבצועה כזית לכל אחד ואחד **ובמצות הדקות שלנו זה בלתי אפשרי** וחזינן שכך היה המנהג, ואף הבית מאיר **לא פקפק משום חשש חימוץ** אלא משום דהראה כאוכל קדשים בחוץ כיון דהוי זכר ללחמי תודה, ומכל זה משמע דאין בזה חשש חימוץ.

וע"ע בתוס' פסחים (קט"ז ע"א ד"ה מה דרכו) שהביאו לגבי ברכת המוציא והמצה דיי"א דבוצע לפני ברכת המוציא ואינו מפריד אלא לאחר הברכה, ובמצות הדקות **לא שייך כלל לבצוע בלי להפריד** ז"פ.

ומה שנהגו לעשות ריקיין דקין כמ"ש הרמ"א סי' ת"ס ס"ד היינו שלא יהיה עב כלחם כמ"ש שם "ולא פת עבה כשאר לחם כי אין הרקיין ממהרין להחמיץ". ובאליהו רבא וכן בבית הלל (יו"ד סימן צ"ז) כתבו דנהגו לעשותן כעובי אצבע, ובודאי הוי לח כי מצה קשה בעובי כזה א"א כלל לאוכלו, וכ"כ המחבר (שם ס"ה) "אין עושין בפסח פת עבה טפח" ובמשנ"ב שם ס"ק ט"ז כתב דלהרמ"א המנהג לעשות הרבה פחות מטפח אך **מ"מ נראה דגם מצות רכות אלה הוי בכלל ריקיין**.

ונראה לכאורה דמה שנהגו בזמנינו לעשות מצות דקות מאד אינו בהכרח חומרא מחשש חימוץ אלא משום **הייצור ההמוני** שמייצרים הרבה זמן לפני הפסח והמצות הרכות לאחר זמן מועט או מעלות עובש או מתייבשות ומתקשות כמו לחם וא"א לאכלן אחרי זמן מועט.

אך **מ"מ חוכך אני בזה** דאפשר דאין אנו בקיין כ"כ לעשות מצות עבות ורכות ללא חשש חימוץ כלשהו **ואפשר** שמשום חומרא זו נהגו לעשות ריקיין דקין וקשין, וא"כ יש להמנע מזה **עכ"פ לכתחלה**, ומ"מ **מתירא אני מן החידושים** וכל כה"ג הוי בכלל אל תטוש תורת אמך, ובפסח ראוי לנקוט בכל זהירות וחומרא.

ושו"ר בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קכ"א) שכתב דרבה המכשלה במצות עבות שאינם נאפות יפה מחמת עוביין **וברוב ערי אשכנז אסרו אותם בחרמות**, וכ"ה בשו"ת מאמר מרדכי (סימן ל"ב).

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קסח סעיף ו - פת הבאה בכיסנין, מברך עליו: **בורא מיני מזונות**, ולאחריו: ברכה אחת מעין שלש; ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים **לקבוע עליו**, אף על פי שהוא לא שבע ממנו, מברך עליו: **המוציא** וברכת המזון... סעיף ז - פת הבאה בכיסנין... וי"מ שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם **כעבים יבשים וכוססין אותם**, והם הנקראים בישקוני"ש...

18. משנה ברורה סימן תפ"ג ס"ק ג וביקורת צריך למעך חלל האויר - וה"ה **אם יש חלל במצה** אינו מצטרף החלל לשיעור כזית **וצריך למעכו** אבל אם אין חלל במצה אפילו היא רכה **ועשויה כספוג** א"צ למעכו:

19. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תס סעיף י אין עושין מצה עבה **טפח** שכשהיא עבה כל כך יש לחוש שמא לא ישלוט חום האש בתוכה ותתחמץ בתוכה בשעת אפייתה אבל פחות מטפח אפילו משהו מותר לעשות לכתחלה מעיקר הדין לפי שחום התנור שולט בתוך עוביו כשאינו בו טפח ומכל מקום **טוב לעשות המצות ריקיין דקין שאין ממהרין להחמיץ** כל כך כמו העבות כשעדיין הן חוץ לתנור ואם עבר ועשה מצות עבות טפח או יותר **מותרות באכילה** ומכל מקום יש **לעיין בתוך עוביה** אם נאפית יפה ולא נתחמזה שם ואף על פי כן **טוב שלא ליקח אותה למצות מצוה**:

20. תשובת הרב צבי שכטר שליט"א פורים קטן שנת תשע"א, בשו"ע או"ח סי' קסח ס"ז כתב המחבר שכעבים יבשים שכוססים אותם ברכתם מזונות, א"כ קובעים עליהם את הסעודה. ואצל האשכנזים תמיד נהגו לאכול מצות בפסח שהם כזה, וכתבו האחרונים - שבליל הסדר פשיטא שברכתם המוציא, שהרי קובעים עליהם את הסעודה. והרבה ספרדים אוכלים מצות שהם כעין ספוג - ולא כנ"ל - וע"פ פשוטו ה' **נראה שאף לאשכנזי מותר** לאכול מצות אלו של הספרדים דמש"כ הרמ"א להל' פסח סי' ת"ס ס"ד - שנהגו לעשותן ריקיין אפ' פשוטו **לא ר"ל כעבים יבשים** אלא שיהיו דקין - **פחות מטפח**, ופחות אפילו מאצבע. וחכ"א הראני שכן הוא להדיא במשנ"ב (סוף סי' תפ"ו) - שאפשר לקיים מצות מצה במצה העשויה כספוג, וע"פ פשוטו אין בזה בעיא של שינוי מנהג, כמו המשנה צבע הפרוכת מאדום לכחול - דאין הצבע חלק מן המנהג, כן פשוט. צבי שכטר

21. שו"ת הרב רא"ם הכהן, באתר מכון צמ"ת ד... מדוע הורגלו לאפות מצות דקיקות וקשות?

הסיבה שהמצות הנהוגות הינן ריקיין יבשים **אינה בהכרח בגלל שמצות רכות אינן כשרות**, אלא מכיוון שאנחנו מקפידים (כמובא במשנ"ב תנח ס"ק ד) לאפות את כל המצות לשבעת ימי חג המצות **קודם הפסח**, משום שאז אם יתערב מעט חמץ בקמח הרי הוא בטל בששים, ואילו בפסח עצמו אין ביטול לחמץ. ומכיוון **שהמצות הרכות אינן ראויות לאכילה אלא כשהן טריות**, לא ניתן היה מבחינה טכנית לאפות מצות רכות מערב חג עבור כל החג. ומכיוון שהפסיקו לאכול מצות רכות נאלצו לרדדן באופן דק מאוד על מנת שתהיינה ראויות ללעיסה (לכן גם בני ישראל בצאתם ממצרים חשבו להחמיץ את בצקם כדי שישתמר טוב יותר בהליכתם במדבר, אך לא הספיקו, כי גורשו ממצרים, ונאלצו לאכול "עוגות מצות כי לא חמץ"). ברם, **היום שניתן לאפות מערב חג ולהקפיא**, ולאפשר לאוכלן 'טריות' במשך כל ימי החג, **אין כל מניעה** לאפות מצות רכות ועבות מעט - ובפרט כשעוביין פחות מעובי אצבע. וכן מעיד ידידי הרב שמואל אליהו שליט"א בשם אביו שהורה שאף לאשכנזים אין איסור באכילת מצות רכות לא מן הדין ולא ממנהג ומי שרוצה יכול לאכול מצות רכות, ובלבד שלא יהיו בעובי טפח או קרוב אליו. וכן פסק הגאון הרב נחום רבינוביץ שליט"א ואמר שלא מצא שאסרו מצות רכות.